

Warszawa, 24 października 2024 r.

Dr hab. Jakub Zajączkowski

Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytet Warszawski

Recenzja pracy doktorskiej mgra Dawida Gajosa pod tytułem „Kształtowanie tożsamości narodowej jako determinanta polityki wewnętrznej i zewnętrznej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej”, napisanej pod kierunkiem naukowym dra hab. Jakuba Potulskiego, Prof. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdynia 2024, s. 319.

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgra Dawida Gajosa pod tytułem „Kształtowanie tożsamości narodowej jako determinanta polityki wewnętrznej i zewnętrznej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej” spełnia kryteria merytoryczne i formalne sformułowane w ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Dokonując pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej wziąłem pod uwagę następujące kryteria oceny: istotność tematu rozprawy; założenia badawcze; charakter rozprawy; sposób rozwiązania problemu badawczego; styl i język.

1. Kryterium istotności tematu rozprawy

Temat rozprawy doktorskiej i przedmiot badań Autor wskazał i uzasadnił m.in. już we *Wstępie* oraz w *rozdziale I*, zwłaszcza w podrozdziałach 1.1. i 1.2. Autor podkreśla jednoznacznie na stronie 7., że przedmiotem badań doktoratu jest problematyka tożsamości narodowej, jako jednego z fundamentów legitymizacji reżimu Kimów. Autor analizuje ją w kontekście zarówno polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej Chin, na co wskazuje na stronie 7. i 8. *Wstępu* przy identyfikacji problemu badawczego oraz celu pracy, a także przy

uzasadnieniu wyboru problemu badawczego. Pod względem zakresu przedmiotowego problematyka nie budzi wątpliwości. Zagadnienie bowiem dotyczące tożsamości tożsamości narodowej, związków przyczynowo – skutkowych między tożsamością a polityką wewnętrzną i zewnętrzną są kluczowymi problemami w nauce o polityce. Działania KRLD w zakresie kształtowanie tożsamości narodowej oraz uwarunkowania z tym związane, to klasyczny przykład oddziaływań i procesów oraz zjawisk z zakresu nauk o polityce.

Na wyróżnienie zasługuje zwłaszcza fakt wyboru szerszego zagadnienia niż problematyka jedynie rekonstrukcji głównych składników tożsamości narodowej KRL-D czy polityki w tym zakresie władz KRLD. Autor analizuje problematykę tożsamości narodowej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w kontekście jej znaczenia dla formułowania i realizowania przez władze KRLD polityki wewnętrznej i zagranicznej. Autor ukazuje zagadnienie tożsamości jako jedną z głównych zmiennych kształtujących zarówno politykę wewnętrzną, jak i zewnętrzną. Dzięki temu praca ma charakter holistyczny, omawiająca nie tylko procesy tożsamościowe w KRLD, ale wskazujące współzależności między tożsamością narodową- działaniami w tym zakresie władz KRL-D – polityką wewnętrzną i strategią międzynarodową. Wartością dodaną rozprawy jest bowiem przede wszystkim próba zidentyfikowania implikacji, jakie są związane z kształtowaniem się tożsamości narodowej w KRLD i polityką w tym zakresie dla realizacji nie tylko aspiracji państwowych KRLD, budowania nowego społeczeństwa, narodu, ale przede wszystkim realizacji głównych celów polityki wewnętrznej i zagranicznej Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Ponadto kwestie tożsamościowe są analizowane w kontekście umocnienia państwa, aparatu państwa zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Takie podejście umożliwia kompleksowe wyjaśnienie związków przyczynowo – skutkowych między kształtowaniem tożsamości narodowej a polityką wewnętrzną i zagraniczną KRL-D.

To wieloaspektowe ujęcie problematyki w kontekście przedmiotowym dotyczącym zarówno tożsamości narodowej, jak i odniesienie tej problematyki do polityki wewnętrznej i zagranicznej KRL-D, decyduje o oryginalności tematu i jego znaczeniu poznawczym. Autor próbuje rozważyć, odwołując się do wybranych teorii i modeli teoretycznych, na ile proces kształtowania tożsamości narodowej i działania w tym zakresie władz KRL-D wpływały, determinowały politykę Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej. Zidentyfikowano w pracy doktorskiej - poprzez kompleksową rekonstrukcję oraz odwołując się do wskazanych w rozprawie założeń teoretycznych – kluczowe komponenty tożsamości, zwłaszcza w rozdziale 1. Na wyróżnienie zasługuje rzetelne i wyczerpujące wyjaśnienie przez Autora wyboru

problematyki tożsamości narodowej i jej znaczenie dla kształtowania polityki wewnętrznej i zewnętrznej zarówno we *Wstępie*, jak i zwłaszcza w *rozdziale 1*. Po teoretycznym wprowadzeniu zaś, szczególnie w *rozdziale 2*. Autor w sposób klarowny identyfikuje historyczno-kulturowe komponenty tożsamości narodowej KRLD i ich wpływ na kształtowanie się państwowości. To jednoznaczne uzasadnienie znaczenia wybranego problemu badawczego uwidacznia się w następnych rozdziałach, gdzie Autor szczegółowo omawia znaczenie poszczególnych komponentów tożsamości narodowej KRL-D na realizację jej polityki wewnętrznej i zagranicznej. Na wyróżnienie zasługują tu zwłaszcza podrozdziały 3.3. i 3.4. Jednocześnie trzeba pozytywnie ocenić, że Autor nie traktuje głównej zmiennej, czyli tożsamości narodowej, w sposób statyczny, ale dynamiczny. Ukazuje je, zwłaszcza w kontekście transformacji porządku regionalnego i globalnego, w sposób dynamiczny. W tym kontekście należy bardzo pozytywnie ocenić *rozdział 4.*, gdzie Autor analizuje nie tylko zagadnienie tożsamości narodowej KRL-D w nowych uwarunkowaniach, ale także ukazuje dynamikę jej zmiany na ewolucję polityki wewnętrznej i zagranicznej. Trzeba ocenić pozytywnie zwłaszcza podrozdziały 4.3. i 4.4.

Klarowne zidentyfikowanie komponentów tożsamości narodowej oraz na podstawie modeli teoretycznych odniesienie tego procesu do kształtowanej polityki wewnętrznej i zagranicznej, sformułowanie w tym zakresie prawidłowości i związków przyczynowo - skutkowych pozwala na głębsze poznanie specyfiki KRL-D. To zaś umożliwia zrozumienie i wyjaśnienie charakteru procesów i zjawisk w wymiarze politycznym i społecznym związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną KRL-D, na uwypuklenie złożoności i wielowymiarowości problematyki kształtowania tożsamości narodowej i implikacji wynikających z tego dla realizowanej polityki przez władze KRL-D. Takie podejście do rozwiązania problemu badawczego przesądza o oryginalności pracy i o znaczącym wkładzie rozprawy doktorskiej w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji, zwłaszcza w kontekście badań nad polityką państw azjatyckich, ich specyfiką oraz znaczeniem uwarunkowań kulturowo-historycznych na kształtowanie państwa i ich polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Potwierdza to także fakt, że recenzowana praca doktorska wypełnia znacząco lukę w badaniach zarówno nad wyjaśnieniem problematyki kształtowanie tożsamości narodowej KRL-D, jak wpływu procesów tożsamościowych na politykę wewnętrzną i zagraniczną tego państwa. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, że wciąż mało jest, zwłaszcza w literaturze przedmiotu, opracowań, które w sposób całościowy, nie ograniczony do jednego komponentu tożsamości narodowej czy do jednego zagadnienia

związanego z polityką wewnętrzną czy zagraniczną, omawialiby związki przyczynowo – skutkowe między tożsamością a realizowaną polityką w tak kompleksowy sposób. Po drugie, w przypadku problematyki tożsamości i polityki poszczególni autorzy skupiają się głównie na relacjach dwustronnych KRL-D i Republika Korei. Brakuje więc pracy, która ukazuje w sposób holistyczny znaczenie tożsamości narodowej KRL-D na politykę wewnętrzną i zagraniczną tego państwa.

Dokonując oceny wyboru problematyki badawczej należy także wskazać na wymiar praktyczny przedstawionej rozprawy. Problematyka specyfiki KRL-D, złożoność i dynamika procesów związanych z kształtowaniem tożsamości tego państwa oraz implikacje związane z tym dla porządku nie tylko regionalnego, ale także globalnego są wciąż mało znane i zbadane, zwłaszcza w Europie Środkowej. Bez kompleksowego podejścia do wybranego problemu badawczego nie można w pełni zrozumieć nie tylko ich polityki wewnętrznej, ale też zagranicznej. Bez tej zaś wiedzy trudno będzie zdefiniować Polsce, państwom Europy Środkowej czy Unii Europejskiej właściwą strategię wobec KRL-D.

Można zastanowić się, czy nie należałoby zmodyfikować tytuł rozprawy doktorskiej, który w większym stopniu uwypuklałby problematykę tożsamości narodowej. Autor bowiem w swojej rozprawie dokonuje przede wszystkim rekonstrukcji głównych elementów polityki kształtowania tożsamości narodowej przez władze KRL-D i identyfikuje główne jej etapy. Proponowany przez recenzenta tytuł w większym stopniu aniżeli w wersji przedstawionej przez Wydaje się, że także we *Wstępie*, na stronie 7. i 8., sam Autor w większym stopniu podkreśla zagadnienie polityki tożsamości realizowanej przez rząd KRL-D, założenia, cele i instrumenty, a w mniejszym stopniu analizuje problematykę tożsamości w kontekście determinanty polityki wewnętrznej i zewnętrznej. Jest to więc argument przemawiający za odzwierciedleniem tego w tytule rozprawy.

Należałoby się także zastanowić nad ramami czasowymi pracy. Wydaje się, że warto byłoby ograniczyć pracę na przykład do okresu już po zakończeniu zimnej wojny. Trzeba jednak podkreślić, że Autor w pełni świadomie wybrał tak długi okres oraz w pełni uzasadnił swój wybór na stronie 10. *Wstępu*, co należy pozytywnie ocenić. Wydaje się jednak, że Autor w większym stopniu powinien skoncentrować się i rozwinąć rozdział 4. dotyczący już okresu pozimnowojennego. Pewne zastrzeżenie budzi także użyty w tytule oraz w pracy termin polityka zewnętrzna. Autor powinien użyć terminu polityka zagraniczna, gdyż głównie do niej odnosi się w pracy. Uwagi te nie pomniejszają jednak pozytywnej oceny istotności wyboru problemu badawczego oraz uzasadnienie jego znaczenia poznawczego.

2. Założenia badawcze

Należy wskazać, że przedmiot badań i uzasadnienie jego wyboru oraz cel rozprawy zostały poprawnie określone i zdefiniowane we Wstępie na stronach 7-9. Doktorant przyjął już we *Wstępie* oraz w *rozdziale I*, że kluczowym elementem w trwałości i funkcjonowaniu reżimu w KRL-D była konstruowana przez władze tego państwa polityka wieloletniego kształtowania tożsamości narodowej Koreańczyków z północy (s. 8.). Jest to kluczowe założenie, z którym w pełni korespondują zarówno struktura pracy, jak hipoteza (s. 9.) oraz cel pracy (s. 8). Jednocześnie - co także należy pozytywnie ocenić - biorąc pod uwagę powyższe założenia, Doktorant w swojej pracy próbuje zidentyfikować i ukazać relacje przyczynowo- skutkowe między przede wszystkim tożsamością a kształtowaniem się polityki wewnętrznej (i w mniejszym stopniu) i zagranicznej KRL-D. Koresponduje to zaś z celami i hipotezą rozprawy. Mamy więc do czynienia ze spójnością założeń metodologicznych, przedstawionych we *Wstępie* i *Rozdziale I* oraz strukturą pracy oraz sposobem rozwiązania problemu badawczego.

Pewne uwagi dotyczą jednak zbyt małego wskazania w pracy związków między kształtowaną tożsamością narodową a polityką zagraniczną. Brak jest tutaj jednoznaczności ze strony Autora. Przykładem jest chociażby sformułowanie ze strony 7. Wstępu, gdzie wskazuje „podjął próby analizy tejże problematyki, przede wszystkim z poziomu polityki wewnętrznej, a w szczególności zależności na linii władza-społeczeństwo”. *De facto* to sformułowanie oddaje istotę pracy, jej głównego problemu badawczego i celu i koresponduje z treścią pracy.

Uwagi dotyczą także braku sformułowania we *Wstępie* czy też *Rozdziale I* w sposób jednoznaczny jednego czy dwóch, trzech głównych pytań badawczych. Wydaje się, że należałoby w rozprawie już we *Wstępie* sformułować pytanie, które bezpośrednio dotyczy wybranego problemu badawczego (na stronie 9. jest 8. pytań). Zastrzeżenie może budzić również fakt, że zwłaszcza we *Wstępie* kilka razy pisze o celach, problemie badawczym, zamierzeniach badawczych. Nie powinno się formułować problemu badawczego w pytaniu (s. 9.). Zastrzeżenia dotyczą także sformułowania hipotezy (s. 9.), która jest zbyt ogólna.

Ponadto w przekonaniu recenzenta należałoby także dokonać modyfikacji w kontekście kolejności formułowaniu programu badawczego. Doktorant powinien najpierw przedstawić problem badawczy, cel, stan badań (w tym kontekście należy podkreślić, że Doktorant powinien przeznaczyć część *Wstępu* na wyodrębniony przegląd literatury, polegający na zidentyfikowaniu głównych problemów poruszanych przez badaczy i ich kategoryzację w kontekście wskazanego problemu badawczego, czyli wpływu polityki kształtowania

tożsamości narodowej przez władze KRL-D na politykę wewnętrzną i zagraniczną), zidentyfikować lukę badawczą, następnie sformułować pytania badawcze, potem przedstawić hipotezę. Jednocześnie wydaje się także, że założenia metodologiczne, metodologia powinna zostać przedstawiona w znacznie rozbudowanym *Wstępie*.

Należy jednak dodać, że zastrzeżenia dotyczą głównie konstrukcji programu badawczego, zwłaszcza kolejności poszczególnych elementów oraz konstrukcji *Wstępu*. Pod względem merytorycznym przedstawione założenia pracy (poza już wspomnianymi zastrzeżeniami) nie budzą wątpliwości. Mamy więc do czynienia z określonym celem i problemem badawczym rozprawy oraz, co kluczowe, ich spójnością. Trzeba podkreślić, że zadaniom tym podporządkowano strukturę pracy. Dzięki temu mamy do czynienia z klarownym i logicznym wywodem w całej pracy. Jednocześnie Autor uzasadnia na stronie 10. konieczność chronologicznego podejścia do wskazanego problemu badawczego.

W przedstawionych założeniach Autor odnosi się we *Wstępie* także do zastosowanych w pracy metod (s. 9.-10.). Z opisanych metod wynika, że zastosował metody jakościowe, a przede wszystkim analizę dyskursu. Należy podkreślić, że świadoma strategia badawcza, uwidoczniła się zwłaszcza w kontekście sformułowanego uzasadnienia przez Doktoranta wybranych metod oraz ich konsekwentne zaaplikowanie w rozprawie. Pewien niedosyt związany jest jednak ze zbyt skromnym uzasadnieniem ich wyboru (jedynie dwa akapity na stronach 9.-10.) oraz zbyt skromnym odniesieniem się w pracy doktorskiej do źródeł pierwotnych. Ponadto Doktorant nie zaznaczył także czy przyjmuje metodę dedukcyjną czy indukcyjną. Nie pomniejsza to jednak pozytywnej oceny w kontekście wybranych metod. Metody jakościowe, przede wszystkim analiza dyskursu, która dominuje w pracy i decyduje o jej specyfice, zostały zastosowane w sposób prawidłowy. Przedstawione we *Wstępie* założenia dotyczące metodologii nie mają jedynie charakteru deklaratywnego. Krytyczna analiza źródeł analiza źródeł wtórnych jest zastosowana w całej pracy w sposób rzetelny i poprawny.

Pewien niedosyt związany jest jednak z brakiem wystarczającego uzasadnienia ram teoretycznych, służących do wyjaśnienia działań KRL-D w kontekście kształtowania tożsamości narodowej i implikacji dla polityki wewnętrznej i zagranicznej. Autor przede wszystkim, co uwidacznia się w rozdziale 1., skupia się na wyjaśnieniu pojęcia tożsamość narodowa oraz ukazaniu relacji tożsamość a polityka wewnętrzna. Znalazło to także odzwierciedlenie w treści rozprawy, gdzie Autor omawiał przede wszystkim kwestie tożsamość a polityka wewnętrzna. W mniejszym stopniu w samej strukturze rozprawy i tytułach rozdziałów i podrozdziałów odzwierciedlony został kontekst zewnętrzny wybranego problemu

badawczego. Mimo tych zastrzeżeń trzeba zaznaczyć, że już w treści poszczególnych rozdziałów Autorowi udało się zidentyfikować związki przyczynowo -skutkowe tożsamość a polityka zagraniczna, nie ograniczał się więc jedynie do uwarunkowań wewnętrznych. Dowodzi to nie tylko znajomości problematyki badawczej, specyfiki wybranego problemu badawczego, ale także umiejętności badawczych Doktoranta, przede wszystkim przemyślanej strategii badawczej.

Dzięki temu mamy do czynienia ze spójnością struktury pracy z przyjętymi założeniami metodologicznymi oraz przedstawionymi we *Wstępie* ramami teoretycznymi. Można rozważyć, czy nie należałoby poświęcić jednego z podrozdziałów w rozdziale 1. relacjom tożsamość – polityka zagraniczna. Ponadto wydaje się, że Autor w większym stopniu powinien w rozdziale 4. oraz *Zakończeniu* ukazać związek przyczynowo – skutkowy między kształtowaną polityką tożsamości przez władze KRL-D a realizowaną przez nie polityką wewnętrzną i zagraniczną. Należałoby także rozważyć, by w większym stopniu nie tyle omówić wskazane przez Autora podejścia na temat tożsamości i ich wpływu na politykę, ale ukazać dyskurs na ich temat oraz recepcję w KRL-D czy rzecz ujmując szerzej na Półwyspie Koreańskim.

Mimo tych zastrzeżeń dotyczących założeń metodologicznych, w opinii recenzenta, Doktorant w sposób rzetelny i właściwy dokonał potwierdzenia przyjętych przez siebie hipotezy, czego potwierdzenie w ujęciu syntetycznym znajdujemy przede wszystkim w *Zakończeniu*. Wydaje się jednak, że Autor w *Zakończeniu* powinien przede wszystkim skoncentrować się na przedstawionych na stronie 271. wnioskach i wskazać dowody, potwierdzenia dla relacji przyczynowo – skutkowych między kształtowaną polityką tożsamości a polityką wewnętrzną i zagraniczną. Mimo tych uwag, trzeba stwierdzić, że praca dowodzi umiejętności Doktoranta do realizacji samodzielnych badań. Przyjęte założenia badawcze oraz ich konsekwencja w realizacji potwierdzają dojrzałość badawczą Doktoranta. Tym bardziej trzeba dodać, że sama problematyka KRL-D, kwestia dostępności do źródeł pierwotnych stanowią ograniczenia w rozwiązaniu wskazanego problemu badawczego.

3. Charakter rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska kwalifikuje się jako deskryptywno-analityczna. Doktorant, co zasługuje na pozytywną ocenę, ukazał w sposób całościowy, wielowymiarowy wskazany problem badawczy. Pozytywnie należy zwłaszcza ocenić rozdziały i podrozdziały dotyczące bezpośrednio tej tematyki, czyli 3., 4., zwłaszcza 3.3 oraz 4.2., 4.3. oraz 4.4.. Wydaje

się, że podrozdziały te, które są kluczowe ze względu na wybrany problem badawczy, powinny być jeszcze bardziej rozbudowane. Dotyczy to zwłaszcza rozdziału 4. Ponadto wydaje się, że w rozdziałach 3. i 4 należałoby w sposób klarowniejszy wyodrębnić w nich podrozdziały ukazujące wpływ polityki kształtowania tożsamości na politykę wewnętrzną i zagraniczną. W obecnej formie w treści rozdziałów znajdują się te informacje, nie są one jednak wyodrębnione w postaci samodzielnych na przykład podrozdziałów. Nie pomniejsza to jednak pozytywnej oceny tych rozdziałów. Dowodzą one dużej wiedzy na wybrany problem badawczy i przede wszystkim potwierdzają znajomość specyfiki KRL-D. Ponadto wnioski znajdujące się zwłaszcza w rozdziale 4. oraz w drugiej części zakończenia dowodzą umiejętności konceptualizacji oraz syntezy. Można rozważyć, czy nie należałoby jednak utworzyć jednego podrozdziału czy nawet odrębnego rozdziału, który wskazywałby na implikacje dla polityki zagranicznej i wewnętrznej KRL-D. Pewne elementy implikacji znajdują obecnie rozproszone w rozdziałach 3., 4 i Zakończeniu. W tym kontekście jednak należy zwrócić uwagę na sformułowane nazwy podrozdziałów i rozdziałów. W obecnej postaci można sądzić było, że Autor pisze jedynie o polityce kształtowania tożsamości i niej samej. Treści jednak rozdziałów wskazują, że Autor próbuje ukazać w nich relacje między kształtowaną polityką tożsamości a realizowaną przez władze KRL-D polityką wewnętrzną i zagraniczną. Powyższe uwagi nie zmieniają pozytywnej oceny merytorycznej rozdziałów 2.-6. Autor potrafił bowiem oddać w sposób syntetyczny, uporządkowany istotę i specyfikę wybranej problematyki badawczej.

4. Sposób rozwiązania postawionego problemu badawczego

W warstwie realizacyjnej rozprawę doktorską należy ocenić pozytywnie. Wydaje się, że uzyskujemy wszechstronną, kompleksową analizę wybranego problemu badawczego.

O oryginalności sposobu rozwiązania problemu badawczego decydują wybrane modele teoretyczne, przyjęte założenia badawcze oraz konsekwentna ich realizacja. Ponadto trzeba podkreślić dużą wiedzę Doktoranta na wybrany problem badawczy, co uwidacznia się zwłaszcza w rozdziałach 2.-5., w których w sposób logiczny i klarowny dokonał rekonstrukcji głównych elementów tożsamości, jej ewolucji i ukazał jej wpływ na politykę wewnętrzną i zagraniczną. Rozdziały te oparte są o rzetelną analizę, odnoszącą się do literatury przedmiotu. Pewne uwagi mogą dotyczyć braku periodyzacji w poszczególnych rozdziałach. Dotyczy to zwłaszcza podrozdziałów w rozdziałach 2., 3., 4.. Zabrakło próby periodyzacji przesłanek czy też ewolucji polityki tożsamości czy ukazania w sposób bardziej analityczny wybranych problemów, typologii na początku poszczególnych podrozdziałów. Nie zmienia to jednak pozytywnej oceny merytorycznej o powyższych rozdziałach, zastrzeżenie te mają raczej

charakter porządkujący. Ponadto zwłaszcza podrozdziały 4.3. i 4.4. świadczą o znajomości specyfiki KRL-D nie tylko w ujęciu historycznym, ale przede wszystkim o zidentyfikowaniu problemu badawczego także u progu XXI wieku. Jest to ważne, gdyż literatura w tym zakresie jest wciąż ograniczona.

Uwagi dotyczą także zawartości rozdziału 1., zwłaszcza braku w nim podrozdziałów, które bezpośrednio omawiają relacje między kształtowaniem tożsamości a polityką wewnętrzną i zagraniczną. Zastrzeżenia nie dotyczą błędów merytorycznych, ale pewnych zagadnień związanych z konstrukcją poszczególnych podrozdziałów i ich treścią, odniesień do najnowszej literatury przedmiotu, w tym przede wszystkim anglojęzycznej.

Wartością dodaną pracy są wnioski przedstawione w *Zakończeniu* pracy na stronach 270.-271.. Autor w sposób logiczny, klarowny i jednoznaczny dokonuje prezentacji wyników badań. Dowodzą one umiejętności badawczych Doktoranta, zwłaszcza próby uogólnienie i generalizacji. Przedstawione w tej części rozprawy, na podstawie badań empirycznych, wyniki i tezy logicznie nawiązują do przyjętych założeń badawczych. Wnioski zawarte w *Zakończeniu* zostały ujęte w sposób klarowny. Pewne uwagi dotyczą faktu, że wnioski ze stron 271. Powinny zostać znacznie rozwinięte przez Autora, stanowić podstawę *Zakończenia*..

Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że pracę pod względem kryterium dotyczącego sposobu rozwiązania problemu badawczego, należy ocenić pozytywnie.

5. Styl i język rozprawy

Recenzowana praca została napisana w sposób komunikatywny i poprawny pod względem językowym. Pewne zastrzeżenia związane są jednak z występującymi w niektórych miejscach w pracy sformułowaniami, mającymi charakter publicystyczny. Ponadto występują literówki. Niekoniecznie recenzenta budzi także zbyt skromne wykorzystanie źródeł pierwotnych. Ponadto w większym zakresie Autor powinien odnosić się do literatury w języku angielskim oraz ostatnich lat. Zwłaszcza w rozdziałach 1. i 2. odnosi się głównie do literatury polskiej. Ponadto w bibliografii Autor powinien wyodrębnić osobno monografie i rozdziały oraz artykuły naukowe.

6. Najważniejsze uwagi i pytania:

- a) wydaje się, że należałoby jednoznacznie określić we *Wstępie* dwa-trzy pytania badawcze (główne); prośba do Doktoranta o wskazanie tych pytań badawczych;

- b) wydaje się, że należałoby w większym stopniu uwypuklić w strukturze pracy i także w Zakończeniu kwestie relacji, wpływu polityki kształtowania tożsamości przez władze KRL-D na politykę wewnętrzną i zagraniczną; prośba do Doktoranta o wskazanie przykładów wpływu polityki kształtowania tożsamości na politykę wewnętrzną i zagraniczną w KRL-D po zakończeniu zimnej wojny;
- c) należałoby rozważyć modyfikację tytułu rozprawy;
- d) wydaje się, że w pracy w większym stopniu należałoby rozbudować rozdział 4., lub rozważyć dodanie rozdziału 5, w którym Autor mógłby wskazać wpływ polityki tożsamości na politykę wewnętrzną i zagraniczną.

Uwagi, które zgłosiłem, nie podważają jednak mojej pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy. Jest to solidne, rzetelne i całościowe omówienie kwestii kształtowania tożsamości narodowej jako determinanta polityki wewnętrznej i zagranicznej KRL-D. Rozprawa oddaje w pełni specyfikę i złożoność tej problematyki.

Konkluzje

Rozprawa doktorska mgra Dawida Gajosa zasługuje na pozytywną ocenę. Spełnia ona kryteria metodologiczne, merytoryczne i formalne. Doktorant opanował wiedzę o przedmiocie badania oraz wykazał się umiejętnościami badawczymi, w tym potrafi zidentyfikować problem badawczy, a następnie kreatywnie go rozwiązać. Rozprawa potwierdza kompetencje analityczne Doktoranta. Należy także wskazać, że rozprawa służy na pewno lepszemu poznaniu omawianej problematyki. Tematyka pracy jest wartościowa i innowacyjna. Tym samym należy podkreślić, że recenzowana praca doktorska spełnia ustawowe wymagania pracy doktorskiej. Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów w procedurze doktorskiej.